

ÇEVİRİ EĞİTİMİNDEKİ ÖĞRENME ÇIKTILARININ BOLOGNA SÜRECİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dolunay KUMLU*

ÖZ: Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin başlamasıyla her alanda olduğu gibi Yüksek Öğrenim alanında da uyum ve tanınma gereksinimi doğmuştur. Avrupa Yükseköğretim Alanı yaratmayı hedefleyen bir reform süreci olarak bilinen 'Bologna Süreci' her ülkenin özgür iradeleri ile katıldıkları bir oluşumdur. Bu oluşumun hedefleri doğrultusunda 'Avrupa Yeterlikler Çerçevesi' ve bu çerçevelerle bağlantılı olarak her ülke için 'Ulusal Yeterlikler Çerçevesi' oluşturulmuştur. Bu çalışmada yeterlikler çerçevesinin önemli kavramlarından biri olan 'öğrenme çıktıları' incelenecektir. Önceden başka bilim dallarının alt/yan alanı olarak kabul görmüş fakat günümüzde bağımsız bir bilim dalı olarak tanınmakta olan 'çeviribilim', bu alanda verilen üniversite düzeyindeki eğitimin önemi, Bologna Sürecinde ortak yükseköğretim hedeflerine uyumun getirileri ile zorlukları ve öğrenme hedefleri doğrultusundaki öğrenme çıktılarının ne derece gerçekleştirilebilir ya da uygulanabilir olduğu gibi konular kendi aralarında ilişkilendirilerek değerlendirilecek, bu bağlamda bazı öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bologna Süreci, Yeterlilikler Çerçevesi, Öğrenme Çıktıları, Çeviribilim, Çeviri Eğitimi.

THE EVALUATION OF LEARNING OUTCOMES IN TRANSLATOR TRAINING IN TERMS OF THE BOLOGNA PROCESS

ABSTRACT: A requirement of cohesion and recognition has become a liability with the launch of the accession process of Turkey into the European Union. The Bologna Process, also known as a reform process aiming at creating a European Higher Education Area, is a program which every country integrates into with their free will. In line with the objectives of this program, "European Qualifications Framework" and "National Qualifications Framework" have been constituted for each country. This paper analyzes "learning outcomes" which are

* Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, Mütercim Tercümanlık İngilizce Ana Bilim Dalı. dolunay@trakya.edu.tr

ÇEVİRİ EĞİTİMİNDEKİ ÖĞRENME ÇIKTILARININ BOLOGNA SÜRECİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

among the most significant concepts of the qualifications framework. This paper discusses issues such as Translation Studies, which was regarded as a sub-field of other disciplines, yet is recognized as an independent discipline today, the importance of the education at university level, the advantages and challenges of harmonization with the common higher education objectives within the Bologna Process, to what extent the learning outcomes in accordance with the learning objectives can be achievable and applicable, as well as making some suggestions within this context.

Keywords: The Bologna Process, Qualifications Framework, Learning Outcomes, Translation Studies, Translation Education.

Giriş

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinin başlamasıyla her alanda olduğu gibi Yüksek Öğrenim alanında da uyum ve tanınma gereksinimi doğmuştur. 2010 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı yaratmayı hedefleyen bir reform süreci olarak bilinen 'Bologna Süreci' ülkemizde kabul görmüş olan ve Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının mevcut sistemlerinin gözden geçirilip yeniden yapılandırılması ve iyileştirilmesi hedeflerine dayanan bir çerçeve plan niteliğindedir. Bu süreç her ülkenin tamamen özgür iradeleri ile katıldıkları bir oluşumdur ve ülkeler Bologna Süreci'nin öngördüğü hedefleri kabul edip etmeme hakkına sahiptirler. Temelleri 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanlarının Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantı sonunda yayımlanan Sorbonne Bildirisi ile atılmıştır. Avrupa'da ortak bir yükseköğretim alanı yaratma fikri ilk kez bu bildiri ile ortaya çıkmıştır.

Bologna Süreci Karabağ'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle 45 olan sayısı 46'ya çıkan üye ülkeleriyle sürdürülen bir süreçtir. Bologna Süreci'nin oluşturmayı hedeflediği Avrupa Yükseköğretim Alanı içerisinde yer alan ülke vatandaşları, yükseköğrenim görmek ya da çalışmak amaçları ile Avrupa'da kolayca dolaşabileceklerdir. Avrupa, gerek yükseköğretim ve gerekse iş imkânları açısından dünyanın diğer bölgelerinden kişiler tarafından tercih edilir hale getirilecektir. Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda gerçekleşmesi en istenmeyen şey, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin tek tip yükseköğretim sistemi haline getirilmesidir. Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda asıl hedeflenen, çeşitlilik ile birlik arasında bir denge kurulmasıdır. Amaç, yükseköğretim sistemlerinin, kendilerine özgü farklılıkları korunarak birbirleriyle karşılaştırılabilir olması ve uyumlu hale getirilmesinden ibarettir. Bu şekilde, bir ülkeden ya da yükseköğretim sisteminden bir diğerine geçişin kolaylaşması ve böylece öğrenciler ve öğretim görevlilerinin hareketliliği ve istihdamının artırılması planlanmaktadır. Bologna Bildirisi'nin yayımlanmasından iki yıl sonra,

ülkemizi de içeren üç yeni ülkenin (Türkiye, Hırvatistan ve Kıbrıs Rum Kesimi) katılımı ile 32 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu bakanları, 19 Mayıs 2001’de Prag’da, Bologna Süreci’ni izlemek ve gelecek yıllar için öncelikler belirlemek üzere toplanmıştır. Prag’da Bologna Süreci’ne 3 hedef daha eklenmiştir. Bunlar, yaşam boyu öğrenimin teşvik edilmesi, öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımının sağlanması, Avrupa Yükseköğretim Alanı’nın cazip hale getirilmesi olarak sıralanabilir.¹

Bu hedefler doğrultusunda ‘Avrupa Yeterlikler Çerçevesi’ ve bu çerçevelerle bağlantılı olarak her ülke için ‘Ulusal Yeterlikler Çerçevesi’ oluşturulmuştur. Bu yeterlikler çerçevesi ile Avrupa Yükseköğretim Sistemleri arasında karşılaştırılabilirlik ve şeffaflığın sağlanması, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının yükseköğretim sistemleri içinde ve arasında hareketliliğinin kolaylaştırılması, öğrenme çıktıları, kredi ve iş yüküne dayalı eğitim programları ve modüllerin geliştirilmesi için yükseköğretim kurumlarının teşvik edilmesi, yükseköğretim yeterlikleri ile yaygın ve resmî olmayan öğrenme, tecrübe yoluyla kazanılmış yeterliklerin tanınması ve yaşam boyu öğrenimin yaygınlaştırılması öngörülmektedir. Bu yeterlikleri daha da aydınlatmak gerekirse bunlar, yükseköğretimin her kademesi (ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora) sonunda asgari olarak kazanılması gereken bilgi, beceri ve yetkinliklerdir. Kısacası bir kişinin neleri bileceğinin, neleri yapabileceğinin ve nelere yetkin olacağıının tanımıdır. Yukarıda bahsedilen yeterlikler çerçevesi ise bunları organize eden ve sınıflandıran yapıdır. Bu yapının kapsamında kullanılan bazı kavramlar vardır ve bu süreci daha iyi anlamak açısından bu kavramları bilmek gerekir. Bunlar kademeler, düzey tanımlayıcıları, öğrenme çıktıları, krediler ve öğrenim yükü, profil ve kalite güvencesi olarak özetlenebilir.

Bu çalışmada yeterlikler çerçevesinin önemli kavramlarından biri olan ‘öğrenme çıktıları’ incelenecektir. Önceden başka bilim dallarının alt/yan alanı olarak kabul görmüş fakat günümüzde bağımsız bir bilim dalı olarak tanınmakta olan ‘çeviribilim’, bu alanda verilen üniversite düzeyindeki eğitimin önemi, Bologna Süreci’nde ortak yükseköğretim hedeflerine uyumun getirileri ile zorlukları ve öğrenme hedefleri doğrultusundaki öğrenme çıktılarının ne derece gerçekleştirilebilir ya da uygulanabilir olduğu gibi konular kendi aralarında ilişkilendirilerek değerlendirilecek, bu bağlamda bazı öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

¹ <http://bologna.yok.gov.tr/index.php?page=yazi&i=3>

I. Bologna Sürecinde Bir Yüksek Öğretim Programı Olarak ‘Çeviribilim’ ve Üniversitelerde Çeviri Eğitimine Bakış

Avrupa ve Asya kıtaları arasında, jeopolitik açıdan önemi tartışılmaz bir konumda bulunan ve son yıllarda Avrupa Birliği’nin kapılarını epey zorlayan ülkemizde, kişiler ve uluslararası iletişim konularını düzenleyen bir araç olarak çevirinin varlığını yadsımak güçtür. Hele ki çeviri çalışmalarının ivme kazanarak ilerlediği ve çeviribilimin özerk bir bilim dalı olarak tanındığı günümüzde, çeviri alanında verilmesi gereken eğitimin önemini göz ardı etmek pek mümkün görünmemektedir.

F. Sakine Eruz, (2003) çeviri ve çeviribilimde uzman yetiştirme uzun süreli ve emek isteyen bir süreci de beraberinde getirdiğini ifade etmiştir.² Sürece giden ilk adımda nasıl ve nereden başlanacağını bilmesi önem taşır. Bu adımı bu çalışmada da çıkış noktası olarak almak mümkündür. “Çeviri Eğitimine Nereden Başlıyoruz?” adlı makalesinde Ülker İnce (1997) üniversitede çeviribilim bölümü öğrencileri üzerinde yaptığı gözlemlerinde onların aslında gerçek anlamda çeviri deneyimine sahip olmadıkları fakat yine de çeviriyle ilgili görüşleri olduğunu fark etmiştir. Öğrencilere bu konudaki görüşlerinin sorulması ile de çeviri sürecinde onların amaçsız, metinsel bütünlükten uzak ve yanlış yorumladıkları bir sadakat anlayışı içinde oldukları izlenmiştir.³ İnce, tespitlerinin sonuçlarını değerlendirerek üniversitelerde çeviri eğitiminin nasıl olması gerektiği konusunu saydamlaştırmaya çalışmıştır. Işın Bengi-Öner (2001) ise çeviri eğitimine yönelik bir eğitim programı hazırlanırken öncelikle kurum içi ve kurum dışı koşulların belirlenmesinin ve ardından da çevirinin özüne ilişkin saptamalar yapılması gerektiğini belirtmiştir.⁴ Üniversitede çeviri eğitimi dendiğinde ön lisans ve lisans programları ile lisansüstü diğer programlar akla gelmektedir. Türkiye’de nicelik bakımından en çok öğrenciye verilmekte olan eğitim programları, çeviri ile ilgili dört yıllık lisans eğitim programları olduğundan, bu çalışmada özellikle değinilecek ve tartışılacak olan çeviri eğitimi süreçleri ve programları lisans düzeyindekiler kapsamında örneklendirilecektir.

Üniversitelerde çeviri eğitimi sürecinin ders veren akademisyenlerin kalitesiyle de ilintili olduğu söylenebilir. Mine Yazıcı (2005) çeviri eğitimi

² F. Sakine Eruz, “Lisansta Çeviri Eğitimi, Lisansta Öğrenci Profili”, *Çeviriden Çeviribilime*, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 105.

³ Ülker İnce, “Çeviri Eğitimine Nereden Başlıyoruz?”, *Forum-1: Türkiye’de Çeviri Eğitimi: Nereden Nereye?*, Derleyen: Turgay Kurultay ve İlknur Birkandan, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 83-84.

⁴ I. Bengi-Öner, “Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler”, *Çeviri Kuramlarını Düşünürken*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 62.

bütünleyici bir yaklaşımla ele aldığı makalesinde, çeviri kuramlarının pek çok akademisyende yeterince içselleşmediğini ve bunun da bu alanda yayımlanan kitaplardan açıkça anlaşılabilirliğini belirtmektedir.⁵ Peki, bu durum bilgisi bizi nereye götürecektir? Sorgulanması gereken temel durum işte tam da bu nokta da kendisini göstermeye başlar. ‘Üniversite bilimselliği öğretir’ diyerek bir gerçeği vurgulayan Ayşe Nihal Akbulut (2004)⁶ acaba ne demek istemiştir? ‘Bilimselliğin amacı, genel geçer kalıp bilgi belletmek değil, eldeki bilgileri sorgulamak, bir adım öne ilerletmek için araştırmak ve geliştirmektir’ diye ifade ederek bilimselliğin çeviri eğitimi alanındaki konumuna gönderme yapan Akbulut’un düşüncelerine kulak verirsek Bologna Süreci’nin önemini bir kez daha anlamış olmaz mıyız? Söylenceden gerçekliğe, taşıdığı düşüncelerle Bologna Süreci öğrenme çıktılarının hedeflenen doğrultuda gerçekleşip gerçekleşmemesi arasında da bir paralellik var mıdır? Bu soruların yanıtını ararken, çalışmanın öz izleği kurulmuş olacaktır.

II. Öğrenme Çıktılarının Çeviribilim ya da Mütercim-Tercümanlık Lisans Programlarındaki Konumu: Bir Fırsatlar Tablosu Önerisi

Bologna Süreci’nin, Yüksek Öğretim Kurumları arasındaki rekabeti arttırarak kaliteyi yükseltme amacını temel aldığı düşünülürse ülkemizdeki üniversitelerin bu konuya doğrudan maruz kaldığı söylenebilir. Bu durumda, Turgay Kurultay’ın (1997) da belirttiği gibi ne kadar nitelikli bir eğitim verirse versin bir çeviri bölümünün desteksiz ve tek başına eğitim işini tam olarak başaramayacağı ve aslında çeviri bölümlerinin ortak temeller oluşturması ve bunu dışarıya karşı temsil edebilmeleri halinde ‘çeviri eğitimi’ni bir kavram haline getirecek bir güce sahip olacakları söylenebilir.⁷ Yani Bologna Süreci gereklerini yerine getiren bir üniversitenin diğer muadil bölümlerle uyum içinde olacağı ve bu bağlamda sadece olumlu bir rekabetin gücünden güç alacağı sonucuna mı varılmalıdır? Bu süreçte hedeflenen öğrenme çıktıların gerçekleşmesi çeviri eğitiminde neden önemlidir? Bu soruların yanıtlarını aramak için Bologna Süreci kaynaklarındaki öğrenme

⁵ Mine Yazıcı, “Kuram ve Uygulama: Çeviri Eğitimine Bütünleyici Bir Yaklaşım ve Bir Araştırma Modeli”, *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 175-178.

⁶ Ayşe N. Akbulut, “Çeviri Eğitiminde Kuram”, *Söylenceden Gerçekliğe*, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 69.

⁷ Turgay Kurultay, “Neler Olmazsa Çeviri Eğitimi Olmaz? Çeviri Eğitiminde Temel İlkeler Belirlemeye Yönelik Bir Deneme”, *Forum-1: Türkiye’de Çeviri Eğitimi: Nereden Nereye?*, Derleyen: Turgay Kurultay ve Ilknur Birkandan, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 24.

çıktılarına dönülmeli, bunların çeviribilim/mütercim-tercümanlık lisans programlarına yansımaları ve etkileri irdelenmelidir.

Öğrenme çıktıları, saydam bir yükseköğretim sistemi ve bu sistem içinde tanımlanan dereceler için temel yapı taşlarıdır. Düzey tanımlayıcılarının yol göstericiliğinde, her bir kademe için öğrenim sürecinin tamamlanmasının ardından öğrencinin ne bileceğini, ne kavrayabileceğini ve ne yapabileceğini ifade eden çıktılardır. Öğrenme çıktıları öğrenci merkezli olup, öğretimin amacını değil öğrencinin öğrenme başarısını ifade eder. “Öğrenme çıktıları” aşağıdaki bileşenlerden oluşur:

Bilgi/Kavrama: Bir kadememin sonunda belirli bir alanda konu ve içerik olarak öğrenilen, kavranan ve gerektiğinde tekrar edilebilen bilgilerdir.

Bilgiyi Kullanma Becerileri/Entelektüel Beceriler: Öğrencinin sahip olduğu bilgiyi kullanarak yeni ve daha karmaşık konuları anlama, karşılaştırmalar yapma, analiz ve sentez yoluyla değerlendirmeler yapabilme, uygulama ve yorumlama yeterlilikleridir.

Özel Alanlarla ilgili Beceriler: Bu beceriler özel yetenek gerektiren alanlara uygulanan beceriler olup buradaki öğrenim çıktıları, sanat, spor ve bunun gibi dallarda, bedensel ya da düşünsel bir çaba göstererek bir işi kolaylık ve ustalıkla yapabilme yeterliklerini ifade eder.

Anahtar/Aktarılabılır Beceriler: Yükseköğretim derecelerinin tamamı için geçerli, ancak farklı düzeylerde beklenen bireysel yeterlilikler olan ülkesinin resmî dilini kullanabilme, sosyalleşebilme ve vatandaşlık bilinci, yabancı dilleri kullanabilme, matematik bilgisi, bilim ve teknolojiyi algılama, bilgisayar okur yazarlığı, öğrenmeyi öğrenme, bağımsız çalışabilme, iletişim kurabilme, bilginin yönetimi, kendini değerlendirebilme, grup çalışması ve esneklik, girişimcilik ve inisiyatif kullanabilme ve kültürel bilinç ve kendini anlatabilme becerileridir.

Yetkinlikler: Kazanılmış bilgi ve becerileri, karşılaşılan farklı ve karmaşık durum ve konularda diğer çevresel verilerle birleştirerek ustalıkla etkin bir biçimde kullanabilme yeterlilikleridir.⁸

Yukarıda bahsedilen öğrenme çıktılarının bileşenleri tek tek ele alınırsa çeviri eğitiminde bu bileşenlerin konumunun ne olduğu ve sürdürülebilirliğinin mümkün olup olmadığı daha açık görülecektir. Bir kadememin (ör. bir yarıyılın) sonunda belirli bir alanda (ör. müfredat

⁸ http://ects.karabuk.edu.tr/bologna/BOLOGNA_tr.pdf

programındaki bir derste) konu ve içerik olarak öğrenilen, kavranan ve gerektiğinde tekrar edilebilen bilgileri barındırması açısından bakılacak olursa, çeviri eğitimini lisans düzeyinde veren kurumlarca öğrencinin çeviri edinci açısından sorun yaşanmayacağı düşünülürken, çeviri edimi açısından özellikle de daha çok uygulamaya dayanan sözlü çeviri derslerinde, öğrenme çıktıları bakımından gerekli olan bilgi kavrama sürecinde ‘gerektiğinde tekrar edilebilen’ konular ile ilgili sorunlar yaşanması olasıdır.

Bilgiyi kullanma becerileri veya entelektüel beceriler açısından konuya bakarsak, öğrencinin sahip olduğu bilgiyi kullanarak, yeni ve daha karmaşık konuları anlama, karşılaştırmalar yapma, analiz ve sentez yoluyla değerlendirmeler yapabilme, uygulama ve yorumlama yeterlilikleri olarak tanımlanan bu beceriler, çeviri eğitiminde de oldukça önem taşır. Çeviri eğitimi almakta olan bir öğrencinin öğrendiklerini yani derste aldığı bilgileri kullanabilme becerisi, daha sonra öğreneceği farklı ve daha karmaşık konuları rahatça anlaması açısından öğrenciye zemin hazırlamaktadır. Çeviri eğitimi lisans programlarında çoğunlukla herhangi bir konuya giriş derslerini konu ile ilgili asıl dersler takip etmektedir. Örneğin; ‘Yazın Çevirisine Giriş’ dersinin Güz Döneminde, ‘Yazın Çevirisi’ dersinin Bahar Döneminde olması gibi. Bir başka durum da derslerin I ve II gibi iki yarıyıllık bölümlere ayrılarak sunulmasıdır ki bu da öğrenciye konu ile ilgili aldığı bilgiler dersin devamında daha karmaşık ve üst düzey bir içerikle sunulduğunda anlaşılabilirlik avantajı getirmektedir.

Analiz ve sentez yoluyla değerlendirmeler yapabilme becerisine değinmek gerekirse, bilgilerini daha verimli ve nitelikli bir düzeyde kullanabilmeleri açısından, üniversitede çeviri eğitimi alan öğrencilere, Bologna Süreci’nin önerilerinin uygulanmasının, getirdiği yararlar bağlamında iyi bir gösterge olabileceği görüşündeyim. Bunun nedenleri arasında, çeviri eğitimi alan bir öğrencide bulunması gereken nitelikler yani çeviri/bilim öğrencisinin kendine has gizil yetileri, çeviri edinci ve olgusunun analiz/çözümleme ve sentez yapma gereksinimini kendi doğasında taşıması, her şeyden önemlisi çevirinin çevirmene ait kararlarla şekillenen bir yorumlama süreci olması sayılabilir.

Özel alanla ilgili becerilere verilen örneklerde özel yetenek gerektiren sanat, spor gibi örnekler verilmişse de çeviri eğitimi alan bir öğrencinin de en az bir güzel sanatlar ya da spor bilimleri öğrencisi kadar özel yetenekleri olması öngörülmektedir. Duyuşsal, bilişsel ve zihinsel açıdan yatkınlığı olmayan bir bireyin çevirmen adaylığına soyunmasının kendisi açısından zaman kaybından başka bir şey olmayacağı olasıdır. Nitekim Kurultay (1997) da “Neler Olmazsa Çeviri Eğitimi Olmaz” adlı makalesinde bu

durumlara değinmiş, çeviri eğitimi mezunu bir kişide kazanılmış olması beklenen becerileri listelemiştir.⁹ Bunların yanı sıra ana dil ve yabancı dil bilgisinin önemine de değinen Kurultay'ın görüşlerine destek çıkar nitelikte farklı bir ülkeden farklı bir kitleden görüşler sunmak isterim. Hong Kong'taki Çin Üniversitesinde 2002 yılında Defeng Li¹⁰ tarafından yapılmış bir araştırmaya göz atarsak, orada çeviri eğitimi alan öğrencilere sorulan sorulara ilginç yanıtlar geldiği gözlemlenmiştir. Öğrenciler sadece Çince ya da İngilizce bölümlerini değil, çeviri eğitimi veren yani her iki dili de öğrenebildikleri bölümü seçmelerinde ilk sebep olarak hem ana dillerini hem de yabancı dillerini iletlemeyi tercih etmelerini göstermişlerdir. İkinci sebep de çeviri yapabilme becerisi kazanabilmek olmuştur. Aynı öğrenci grubu, yapılan anketlere göre bu bölümde alacakları çeviri eğitiminden önce, kendilerine iyi düzeyde dil eğitimi fırsatı tanınmasını ve bunun asıl eğitim sürecine girmeden bir zemin oluşturacak kadar güçlü olmasını dile getirmişlerdir. Kurultay'ın dil alanı ile ilgili donanım diye bahsettiği ve çeviri eğitimi alan bir öğrencide gerekli olacak dilsel beceriler Li'nin (2002) çalışma grubunun belirttiği fikirler ile paralellik göstermektedir.

Anahtar ya da aktarılabılır beceriler bağlamında çeviri eğitimi alan öğrencilerin durumunu ele alırsak, sadece ülkesinin resmî dilini kullanabilen öğrenciler bu bölümlere kabul edilmektedir; çünkü üniversiteye giriş sınavı ülkenin ana dilinde yapılmaktadır ki bu da o bölümlere girişin ilk adımıdır. Buna ek olarak çoğu dersin dil çifti esasıyla yapıldığı düşünülürse, zaman zaman bu bölümlere Erasmus öğrenci değişim programı çerçevesinde kabul edilen ya da aynı esasla başka ülkelere giden Türk öğrenciler açısından da sorun yaratması gayet olasıdır.

Sosyalleşme ve vatandaşlık bilinci aşlamayı kapsamına alan Bologna Süreci'nde, çeviri eğitimi alan öğrencilere de sosyal etkinliklere katılım, ülkede meydana gelen olayları ve gündemi yakından takip etme, çevrelerinde olan bitene duyarsız kalmamaları açılarından zorunluluklar getirmektedir. Bu durumlar çoğu çeviri öğrencisi için, aldıkları eğitim uyarınca bir zorunluluktan ziyade doğal ve kendiliğinden olması gereken, 'yapılması gerekenler' listesi gibi oluşumlara gerek duymaksızın yerine getirilen işler haline gelmektedir. Bu süreçte, yabancı dilleri kullanabilme

⁹ Turgay Kurultay, agm., s. 24.

¹⁰ Defeng Li, "Translator Training: What Translation Students Have to Say", *Meta: Translators' Journal*, vol. 47, no: 4, 2002, p. 513-531.
[<http://id.erudit.org/iderudit/008034ar>]

becerisi çeviri, eğitiminde olması gereken temel hususlar bağlamında kilit noktada durmaktadır. Bu noktada Yazıcı (2001)¹¹ şuna değinmektedir: Türkiye’deki öğrencilerin üniversite yerleştirme sınavı sonucunda kaynak dil edincine göre seçildikleri göz önüne alınırsa, onların çeviri edincinden çok yabancı dil edinci gelişmiş durumdadır. Bu sınava girene kadar çeviriyi dil öğrenme aracı olarak kullanmış bu öğrenci grubunun alacağı çeviri eğitiminde, kuram ve uygulama arasında düzgün bir köprünün kurulması ve doğru yöntemlerle dil edincini çeviri edincine dönüştürmelerine olanak verecek yöntemler izlenmesi en iyi yol olacaktır. Bununla ilgili olarak “Training translators – ten recurrent naiveties” başlıklı yazısında Pym (2005), çeviri eğitimine dair görüşlerden en yaygın on tanesini ele almış ve tartışmaya açmıştır.¹² Pym’in tartışmaya açtığı görüşler içinde öğrenme çıktılarının bazen doğrudan bazen de dolaylı yoldan ele alındığı görülmektedir. Çeviri edinci ve kazanılması gereken becerileri de yorumlayan Pym, öğrencinin bilinçlenmesi gereken öncelikli konulardan biri olarak, tüm becerilere aynı anda sahip olunması gerekliliğinin aslında çeviri edincinin her durumda ve konuda yeniden ortaya çıkarak şekillenecek, becerilerin ortaya çıkmasını sağlayacak ve onlarca desteklenecek bir kavram olarak kabul görmesi gerektiğini ortaya koyar. Hatta İtalya’daki Padova Üniversitesinden Federica Scarpa’ya bu yazısını eleştirmesi üzerine verdiği yanıtta¹³, tüm işlerini Bologna Süreci ile uyumlu olarak yürüten bir Avrupa Üniversitesinde (Rovira i Virgili Üniversitesi, Tarragona, İspanya) çalıştığını belirterek ilginç bir konuya değinmiştir. Karşılaştığı bir AB projesi kapsamındaki gözlemlerine göre, işverenler tarafından iş arayan çevirmenlerin becerilerine göre sınıflanacağı bir veri tabanı oluşturmasının ve tıpkı özelliklerine göre katalogdan otomobil seçer gibi becerilerine göre çevirmen seçilmesinin planlandığını söylemiştir. Bunun Stalin tarzı bir plan olduğunu belirten Pym: “Piyasa olamayacak, hiçbir konu tartışılmayacak, öğrenci merkezli eğitim ortadan kalkacak, önünüzde oturan insanlara ihtiyaç analizi yapamayacaksınız, esininizi eğitiminize katamayacaksınız, işler pek

¹¹ Mine Yazıcı, “Geçmişten Günümüze Yüksek Öğretimde Çeviri Eğitimi”, *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Mütercim –Tercümanlık Bölümü Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, Bizim Büro Yayınevi, Ankara, 2001, s. 96.

¹² Anthony Pym, “Training translators - ten recurrent naiveties”, *Translating Today 2*, 2005.

¹³ Anthony Pym, “Eppure...A Reply to Federica Scarpa’s Reply”, Paper written following the conference Tradurre: professione e formazione, Università di Padova, Italy, 6-8 April de 2006, in response to Federica Scarpa’s paper “Some Issues in Specialist-Translator Training: A Reply to Anthony Pym”, which was a response to the paper “Training translators - ten recurrent naiveties”, 2005.

(http://www.tinet.cat/~apym/on-line/training/Pym_Reply_to_Scarpa.pdf)

de eğlenceli olmayacak” diye sözlerini sürdürmüştür. Tepkisini ortaya koyan Pym, Federica Scarpa'nın ‘proper training’ yani düzgün eğitim kavramını yanlış yorumladığını ve her şeyin kâğıt üzerinde planlanma ile bitmediğini, uygulamayla bağdaşmadıkça bu konuda atıp tutmanın, peşin hükümler vermenin yanlış olduğunu belirtmiştir.

Bilim ve teknoloji alanındaki becerilere geçerse, iyi bir çevirmenin en çok ihtiyaç duyacağı becerilerden biri olarak da düşünülebilecek bir konuya parmak basmış oluruz. Çeviri eğitimi alanların mezuniyet sonrasında, istisnalar haricinde genellikle birkaç meslek grubunu tercih ettiklerini görürüz. Bunlar: Sözlü ve yazılı çevirmenlik (özel alanlarda hizmet veren şirketler, bankalar, kamu kurum ve kuruluşları, çeviri büroları, evde çeviri vb.), çeviri eğitimi veren kurumlarda veya özel üniversitelerde akademisyenlik, kamu kurum ve kuruluşları ile özel şirketlerde çevirmen ünvanı olmaksızın yerine getirilen çeşitli görevler, vb. Bu sayılan meslek ve iş grupları arasında bilgisayar ve teknoloji kullanımının gerekli olmadığı bir türden bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Bilimsellik anlamında da daha önce bahsedildiği üzere bağımsız bir bilim dalı olarak bilinmekte ve tanınmakta olan çeviribilim kapsamında üniversitelerde verilen çeviri eğitiminin bilimsel olmaktan uzak bir noktada duramayacağı aşîkârdır.

Bologna Süreci'nde öğrenci merkezli olduğu sık sık vurgulanan bu beceriler, öğrenme eylemini de öğrencinin sorumluluğuna bırakmakta, neyi nasıl öğreneceği konusunda kararlarını kendisinin vermesini gerektirmektedir. Yani öğrenmeyi kendisi öğrenecektir. Çeviri eğitimi kapsamında öğrenci merkezli bir yöntem izlemenin hem dersi veren öğretim elemanı hem de öğrenciler açısından sorumluluk ve farkındalık duygularının paylaşımı bakımından eğitime olumlu yönde katkıda bulunacağı söylenebilir. Bu bağlamda çeviri eğitimi almış bir öğrencinin bağımsız çalışabilme becerisi kazanmış olması da beklenebilir. Bunun nedeni olarak ise öğrenci merkezlilik bağlamında öğrencilerin, kendi kararlarının sorumluluğunu alabilecek düzeye getirilmesinin aynı zamanda çeviri eğitiminin de bir hedefi olduğu söylenebilir. Yine bununla ilgili olarak kendini değerlendirebilme becerisinin de çeviri eğitiminde yeri, pekiştirici ve geliştirici olması açısından önem taşır. Örneğin, yazılı metin çevirisi alıştırmalarının eğitim sürecinde düzey yükseldikçe aynı metin bazında tekrarlanması öğrencinin çeşitli aşamalarda gelişme gösterip göstermediğine işaret edebilir. Öğrenci kendi kapasitesini, hatalarını ve verilen eğitimin katkılarıyla geldiği düzeyde ne durumda olduğunu denetleyebilir. Bir diğer örnekten bahsetmek gerekirse, sözlü çeviri derslerinde, görsel veya sadece işitsel olarak tutulan kayıtların defalarca izlenebilmesi ve dinlenebilmesi

öğrenciye kendi yaptığı işin olumlu ya da olumsuz yanlarını görme ve eleştirme payı bırakabilir.

Holz Mänttari'nin çevirmeni bir iletişim uzmanı olarak gördüğünü hatırlar ve üstelik çevirinin kişilerarası iletişim konumlarını düzenlemek gibi bir temel amacı da olduğunu göz önüne alırsak, çeviri eğitiminde iletişimin önemini göz ardı etmek çok yanlış olacaktır. Bologna Süreci gibi çok uluslu ve çok katımlı bir oluşumun da eğitim alanında dolayısıyla da çeviri eğitiminde iletişim becerilerini önemseyerek anahtar beceriler grubuna alması pek de şaşılacak bir durum değildir.

Bilginin yönetimi becerisi açısından çeviri eğitimini değerlendirecek olursak, meslek hayatlarında bireysel çalışmalar veya bir grup içinde takım çalışması yapacak öğrencilerin, çevirinin çeşitli aşamalarında sahip oldukları bilgiyi en etkili ve verimli bir biçimde kullanmaları beklenir. Bunun yanı sıra öğrencilerin aldıkları kuramsal ve uygulamalı eğitim kapsamındaki bilgileri de en iyi şekilde sentezleyerek verimli ürünler ortaya çıkarma eylemine dönüştürmeleri beklenir.

Girişimcilik ve inisiyatif kullanabilme becerileri ele alındığında çeviri eğitimi alan bir öğrencinin özellikle de aldığı eğitim doğrultusunda amacının bilincinde olan bir çevirmen adayının 'çevirmen kararları ve seçimleri' konusunda girişimci olması, yeniliklere açık ve inisiyatif sahibi olması gerektiği düşünülebilir. Bu bağlamda Toury'nin normları akla gelebilir.

Toury çeviri eylemini yönlendiren ve çevirmeni kısıtlayan bazı normlardan bahseder. Bunlar, öncül (önsel) normlar, süreç öncesi normları, süreç normları olarak üç grupta toplanmıştır. Öncül normlar çevirmenin çeviriye başlamadan önce kaynak kültür odaklı veya erek kültür odaklı bir yöntem izlemek konusunda aldığı karardır. Bu kararda çevirmenin inisiyatifi önem taşır. Eğer çeviri kaynak kültüre yakınsa yeterli çeviri, erek kültüre yakınsa kabul edilebilir çeviri olarak adlandırılabilir. İkinci olarak süreç öncesi normlardan bahsedilebilir. Yine çevirmene ait bir inisiyatif örneğidir ve çeviri işlemine başlamadan önce kararlaştırılması gereken konuları kapsar. Bu normlar iki unsurla ilgilidir. Birincisi çeviri politikasıdır ve belirli bir zamandan, dilden ve kültürden çevrilecek olan kaynak metin seçilir. Bu konuda çevirmenin girişimciliği işlevseldir. Seçimleri de belirleyicidir. Diğeri ise çevirinin doğrudanlığıdır. Kaynak bir dilden erek bir dile çevrilen metnin, erek dilden başka bir dile çevrilmesidir. Örnek olarak Tanzimat Dönemi'nde Shakespeare'in eserlerinin Fransızcadan Türkçeye çevrilmesi gösterilebilir. Bu bağlamda da çevirmenin önceden bir dilden başka dile çevrilmiş eserlerin çevirisini yapması söz konusu olacağından kendi

ÇEVİRİ EĞİTİMİNDEKİ ÖĞRENME ÇIKTILARININ BOLOGNA SÜRECİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

inisiyatifini kullanıp dillerin, eserin türü ve içeriğine göre kararlar alması ve buna göre çevirisine işlerlik kazandırması mümkündür. Üçüncü grupta süreç normları yer alır. Çeviri süreci normları, çevirmenin çeviri eylemi esnasında aldığı kararları yöneten normlardır. Bu normlar matriks ve metin içi normları da kapsar. Matriks normları biçimsel özellikler ile ilgilidir. Metnin dağılımı, metindeki ekleme ya da çıkarmalar, dipnotlar ve açıklamaları da kapsar. Metin içi normlar ise çevirmenin çeviri eylemi sırasında metni oluştururken seçeceği dilsel ve metinsel malzemelere karar vermesidir. Bu anlamda sorumluluk yine çevirmene ait olmak üzere, gerektiğinde girişimciliğini devreye sokmasıyla çevirmenin dil içi ve dil dışı bağlamı göz önüne alarak inisiyatif kullanması olasıdır.

Kültürel bilinç ve kendini anlatabilme becerilerine göz atarsak, çeviri eğitiminin önemli bir parçası olması arzu edilen ve özellikle son yıllarda bu alanda yapılan yayınlara sıkça konu olan kültür çalışmaları da Bologna Süreci'nde ön planda olan konulardan biridir. Çokkültürlülük ve kültürlerarasılık bağlamına temel atmış yükseköğretim programları olarak da betimlenebilecek çeviri eğitimi veren lisans programlarının ders içeriklerine göz attığımızda, büyük olasılıkla karşılaşacağımız beş ders arasından en az dördünün kültürel unsurları gerektirdiğini ya da doğal olarak içerdiğini kuşkusuz görebiliriz. 'Çeviri eğitimi' dediğimiz olgunun sürdürülebilirliğinin temelde dil çiftine bağlı olduğu düşünülürse bu durumun kendiliğindenliği ve doğrudanlığı açıkça ortaya konmuş olacaktır.

Öğrenme çıktıları bağlamındaki yetkinlikleri, kazanılmış bilgi ve becerileri, karşılaşılan farklı, karmaşık durum ve konularda diğer çevresel verilerle birleştirerek ustalıkla etkin bir biçimde kullanabilme yeterlilikleri diye tanımlayabiliriz. Bu beceriler, bir anlamda kendi stratejilerini geliştirmek olarak da yorumlanabilir. Bu bağlamda Klaudy'nin (2006) Macaristan'da yaptığı bir araştırmadan bahsetmek yerinde olacaktır.¹⁴ Klaudy, çalışmasında çeviri edincinin beş unsurdan oluştuğunu belirtmiştir. Bunlar: Dil edinci, konuya bağlı edinç, kültürlerarası edinç, aktarım edinci ve iletişim edinci. Bu araştırmasında Klaudy, aktarım edincini çevirmenin iki dil arasında özgürce hareket edebildiği bir mesleki edinç olarak tanımlar ve diğer edinçlerle bir araya geldiğinde çevirmenin kendi stratejilerini geliştirmesine olanak tanır. Ayrıca sahip olduğu bilgileri çevresel verilerle birleştirebilen bir çevirmenin oldukça analitik düşünebildiği ve yaptığı işte doğru parçaları doğru yerlere koyduğu kolayca göze çarpar.

¹⁴ K. Klaudy, "The Role of Translation Theory in Translator Training", *European Master's in Translation DGT*, Brussels, 2006, s. 10, 19-20.

Öğrenme çıktlarıyla ilgili resmî belge niteliği taşıyan ve temel bilgileri içeren dokümanlar mevcuttur. Ülkemizde yükseköğrenim kurumlarını yöneten ve denetleyen bir üst kurul olan T.C. Yükseköğretim Kurulu'nun web sayfasında Bologna Süreci kapsamında Türkiye Yükseköğretim Ulusal Yeterlikler Çerçevesi hazırlanmış ve ilgililerin bilgilerine sunulmuştur. Buna göre, bu yazıda özellikle değinilmek istenen yükseköğretim programları lisans düzeyinde eğitim verenler olduğundan, aşağıda bu web sayfasından aynen alınan 'yükseköğretimde birinci düzey (lisans) derecesinin tamamlandığını belirten yeterlikleri kazanan öğrenciler için öğrenme çıktıları'ndan aşağıda bahsedilmesi faydalı olacaktır.¹⁵

Öğrenme Çıktıları (YÖK – Türkiye Yükseköğretim Ulusal Yeterlikler Çerçevesi)

- Ortaöğretimde kazanılan yeterlikler üzerine kurulan, alanındaki en güncel bilgileri içeren ders kitapları, uygulama araç ve gereçleri ve diğer bilimsel kaynaklarla desteklenen ileri düzeyde bilgi ve kavrayışa sahip olmak, bunları kullanabilmek.
- Alanındaki kavramları, fikirleri ve verileri, bilimsel yöntemlerle değerlendirmek, karmaşık problem ve konuları belirlemek ve analiz edebilmek, tartışmalar yapabilmek, kanıt ve araştırmalara dayalı öneriler geliştirebilmek.
- Uzman ya da uzman olmayan dinleyici gruplarını, alanı ile ilgili konularda bilgilendirmek, onlara düşüncelerini problemleri ve çözüm yöntemlerini açık bir biçimde yazılı ve sözlü aktarabilmek.
- Öğrenmeyi öğrenme becerileri ve eleştirel düşünceyle, ileri düzey çalışmalarını bağımsız olarak yürütebileceğini gösterebilmek.
- Alanındaki uygulamalarda karşılaşılabileceği öngörülemeyen karmaşık durumlarda sorumluluk alarak çözüm üretebilmek.
- Sorumluluğu altında çalışanların mesleki gelişimine yönelik etkinlikleri planlayıp yönetebilmek.
- Alanındaki bilgileri takip edip kullanabilecek ve meslektaşları ile iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmak. ("European Language Portfolio Global Scale", Level B1)

¹⁵ <http://bologna.yok.gov.tr/bologna/files/1fd58513c8ad79fe43ca1b7c1adc4a8b.pdf>

ÇEVİRİ EĞİTİMİNDEKİ ÖĞRENME ÇIKTILARININ BOLOGNA SÜRECİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

- Alanının gerektirdiği düzeyde bilgisayar yazılımı ve donanımı bilgisi ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanabilmek.
("European Computer Driving Licence", Advanced Level)
- Alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel ve etik değerleri gözetme yeterliliğine sahip olmak.
- Alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, duyurulması aşamalarında bilimsel, sosyal ve etik değerleri gözetme bilgi ve bilincine sahip olmak.

Yükseköğretim Kurulu'nun web sayfasında sunulan bu bilgilerle yukarıda çeviri eğitimi ile ilgili olarak yapılan yorumların ortak noktaları mevcuttur. Örneğin; "Alanındaki uygulamalarda karşılaşılabileceği öngörülemez karmaşık durumlarda sorumluluk alarak çözüm üretebilmek" ifadesini ele aldığımızda çeviri eğitimi almakta olan öğrencilerin 'analiz ve sentez yoluyla değerlendirebilme becerisi' ile 'girişimcilik ve inisiyatif kullanabilme becerisi' geliştirildiğinde bu ifadeye hizmet eder nitelikte bir eğitim süreci ortaya çıkacaktır.

Bu bağlamda çeviri eğitiminin Bologna Süreci doğrultusunda genel anlamda paralel bir yol izlediğini gözlemlese de Türkiye'deki çeviri eğitimi veren bütün kurumların birbiriyle uyumlu olması ve sürecin tüm aşamalarını başarıyla tamamlaması istek ve gayretlere rağmen henüz gerçekleştirilememiş ve bu anlamda tam verim sağlanamamıştır. Zaten 2010 yılına kadar bitmiş olması planlanan bu sürecin atılan tohumları yükseköğretimde bu yıl ya ürünlerini verecek ya da akademileri daha ileri dönük ve yenilikçi süreçlere gebe bırakacaktır.

Sonuç

Tüm alanlarda olduğu gibi, ortak bir anlayış sergileme amacıyla, yükseköğretimde de işbirliği ve uyumun kapılarını açan Bologna Süreci ile dinamik ve etkin bir bilgi toplumu olmayı hedefleyen ülkemizde, yüksek öğretim ve bilimsel araştırmalardaki rekabet gücü desteklenerek, kurumsal kalkınmalara ivme kazandırılmıştır. Bütünlüklü ve doğru katılımlı bir plan izlendiği takdirde, olumlu etkileri de beraberinde getireceği öngörülen süreçte, diploma eki uygulamasıyla, Avrupa vatandaşlarının istihdamı ve Avrupa yüksek öğrenim sisteminin uluslararası rekabet gücünü arttırmak amacıyla kolay anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir bir derece sisteminin kabul edilmesi amaçlanmıştır. Eğitim-öğretimde lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki temel aşamaya dayanan bir sistemin kabul edilmesi de yine bu

süreç dâhilinde gerçekleşmiştir. Öğrenci hareketliliğini teşvik etmek için akreditasyon yani bir krediler sistemi oluşturulmuş ve bu sistem bağlamında birbirinin resmî varlığını tanıyan üniversiteler arasında işbirliği protokolleri imzalanarak serbest dolaşımın önündeki engellerin ortadan kaldırılması ve böylece hareketliliğin teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, koşullar farklı olmak kaydıyla, benzer fırsatlar eğitimciler, araştırmacılar ve idari personele de sunulmuş, onlar için de serbest dolaşım ve hareketlilik ortamı yaratılmak istenmiştir. Karşılaştırılabilir ölçütler ve yöntem arayışları geliştirmek amacıyla da kalite güvencesi alanında işbirliği teşvik edilmektedir. Bütün bunlar Bologna Süreci'nin genel hedefleri arasında sayılabileceği gibi – istisna durumlar dışında – yükseköğretimin tüm alanlarına uygulanabilir olması öngörülmüştür. Çeviri eğitimi alanında da yenilikçi, dinamik, bilgi ve bilişim temelli bir sürece girildiği şu günlerde, Bologna Süreci gibi mevcut lisans programlarında rekabeti de teşvik ederek konumlarına ve içeriklerine ivme ve hız kazandırabilen plan önerilerine kapılar büyük olasılıkla açık bırakılacaktır. Eğitimciler ve öğrenciler yaşamın her kesitine yansıyan yenilikleriyle modern çağa ayak uydurmak için can attığından, süreçte bahsi geçen öğrenme çıktılarının olumlu olması için zorlukların aşılması anlamında iki tarafın da elinden gelen çabayı sarf etmesi beklenecektir. Bu durumun çeviri eğitiminde de emek ve özen isteyen ve her adımın hakkını vererek yaratılacak bir fırsatlar tablosuna dönüşmemesi için sebep yoktur.

KAYNAKÇA

- Akbulut, A. N., “Söylenceden Gerçekliğe: Çeviri ile Çevirmen Kavramlarının Çeviribilim Alanında Kuram, Betimleme ve Uygulama Açısından Tanımı Üzerine Düşünceler ve Eğitimde Görgül Gözlemler”, “Çeviri Eğitiminde Kuram”, “Yüksek Öğretim Kurumlarında Çeviri Eğitiminin Yeri”, *Söylenceden Gerçekliğe*, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 11-80.
- Bengi-Öner, I., “Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler”, *Çeviri Kuramlarını Düşünürken*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 61-74.
- Eruz, F. S., “Lisansta Çeviri Eğitimi, Lisansta Öğrenci Profili”, *Çeviriden Çeviribilime*, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 103-131.
- İnce, Ü., “Çeviri Eğitimine Nereden Başlıyoruz?”, *Forum-1: Türkiye’de Çeviri Eğitimi: Nereden Nereye?*, Derleyen: Turgay Kurultay ve İlknur Birkandan, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 83-87.
- Klaudy, K., “The Role of Translation Theory in Translator Training”, *European Master's in Translation DGT*, Brussels, 2006, s. 10.19-20.
- Kurultay, T., “Neler Olmazsa Çeviri Eğitimi Olmaz? Çeviri Eğitiminde Temel İlkeler Belirlemeye Yönelik Bir Deneme”, *Forum-1: Türkiye’de Çeviri*

ÇEVİRİ EĞİTİMİNDEKİ ÖĞRENME ÇIKTILARININ BOLOGNA SÜRECİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eğitimi: Nereden Nereye?, Derleyen: Turgay Kurultay ve İlkur Birkandan, Sel Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 23-30.

Li, Defeng, “Translator Training: What Translation Students Have to Say”, *Meta: Translators' Journal*, vol. 47, no: 4, 2002, p. 513-531.

[<http://id.erudit.org/iderudit/008034ar>]

Pym, A., “Training translators - ten recurrent naiveties”, *Translating Today* 2, 2005.

-----, “Eppure...A Reply to Federica Scarpa’s Reply”. Paper written following the conference *Tradurre: professione e formazione*, Università di Padova, Italy, 6-8 April de 2006, in response to Federica Scarpa's paper “Some Issues in Specialist-Translator Training: A Reply to Anthony Pym”, which was a response to the paper “Training translators - ten recurrent naiveties”, 2005.

[http://www.tinet.cat/~apym/on-line/training/Pym_Reply_to_Scarpa.pdf]

Yazıcı, M., “Geçmişten Günümüze Yüksek Öğretimde Çeviri Eğitimi”, *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Mütercim – Tercümanlık Bölümü Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, Bizim Büro Yayınevi, Ankara, 2001, s. 91-101.

-----, “Kuram ve Uygulama: Çeviri Eğitimine Bütünleyici Bir Yaklaşım ve Bir Araştırma Modeli”, *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, Multilingual Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 175-178.